

Кизенко Василь,

*к. пед. н., старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України*

ВАРІАТИВНА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Варіативність змісту освіти як умова співіснування різних підходів до добору змісту, моделей і технологій навчання забезпечує її диференціацію й індивідуалізацію. Це дає можливість спиратися і на науково-методологічні підходи, і на культурні традиції багатонаціональної країни. За реалізації варіативного компонента задовольняються різноманітні індивідуальні освітні потреби учасників процесу навчання [1]. Зміст розглядається як чинник породження індивідуальних уявлень про процес навчання, його цілі, завдання і можливості. Тож потрібно розв'язати завдання, що зумовлені специфікою матеріалу, який вивчається [2].

З набуттям суб'єктного досвіду процес освіти перетворюється для учня в особистісно значущий індивідуальний варіативний процес творення себе. Здійснюється він завдяки організації індивідуальної діяльності, підставою для якої стають усвідомлені особисті потреби, інтереси, прагнення, індивідуально вироблені способи навчальної роботи й особисте ставлення до неї.

За використання кожної моделі освіти варіативність на практиці перетворюється для вчителя і учня у проблему вибору змісту освіти, технології навчання, тобто способів комунікативної взаємодії на уроці двох суб'єктів щодо того чи іншого навчального матеріалу (об'єкта пізнавальної комунікації). Варіативність реалізується у процесі розгортання освітньої ситуації завдяки унікальному суб'єктному досвіду учасників цієї взаємодії. Ефективним такий процес навчання може бути лише у межах особистісно орієнтованої парадигми, коли провідною характеристикою навчання стає опертя на суб'єктний досвід учасників педагогічного процесу (насамперед, учителя й учня).

Саме на формування у дитини системи знань і ставлення до навколишнього світу, на збагачення суб'єктного досвіду і спрямоване особистісно орієнтоване навчання. Одним з його основних завдань є не тільки засвоєння знань учнями, а їх самостійне набуття і цілеспрямоване застосування. Йдеться про ті знання, які школярі засвоїли в результаті поєднання суб'єктного досвіду й інформації, яку

отримали від учителя або з інших джерел. В особистісно орієнтованому навчанні важливе не лише (і не стільки) запитання: «Що це означає?», скільки запитання: «Що це означає для мене?».

Такий підхід передбачає формування у школярів варіативних індивідуалізованих знань, пов'язаних з реальним світом, тобто автентичних. Знання стають автентичними, якщо: а) доповнюють систему знань, сформовану самим учнем; б) є «активними», тобто учень уміє користуватися ними, ставити запитання і виконувати пізнавальні й практичні дії, щоб набути знань, яких йому бракує; в) є усвідомленою учнем цінністю реального життя.

Для втілення закладеної на допредметному рівні ідеї варіативності потрібно потрібно розв'язати завдання, що зумовлені специфікою матеріалу, який вивчається: розробити структуру змісту освіти з огляду на вимоги до випускника; визначити: осердя змісту освіти (знання, уміння і навички, творча діяльність, ціннісно-сміслові аспекти); варіативні елементи змісту освіти, що дасть кожному учневі змогу усвідомити своє місце в навчанні; обсяг інваріантної частини у загальному обсязі змісту тощо [1].

У такий спосіб буде збережено системність і цілісність освіти. У процесі такого навчання у школярів формуватиметься досвід емоційно-ціннісного ставлення до засвоєних знань, до світосприймання, завдяки чому й визначатиметься цінність й унікальність кожної людської особистості.

Список використаних джерел

1. Иванова Е. О. Вариативность содержания как сущностная характеристика современного образования [Текст] / Е. О. Иванова // Дидактика современного учебного предмета: сб. науч. тр. / [под ред. И.М.Осмоловской]. – М.: ИТИП РАО, 2006. – С. 5–10.

2. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в старшій школі: посіб. для вчителів, кер. загальноосвіт. навч. закл., працівників органів освіти, аспірантів і студентів [Текст] / В. І. Кизенко; АПН України, Ін-т педагогіки. – К.: Пед. думка, 2007. – 133 с. – Бібліогр.: С. 130–133.